

ALÉN DA CHUVIA

cadernos escolares de literatura

CLUB DE LECTURA DO INSTITUTO EUSEBIO DA GUARDA

SUMARIO

PRESENTACIÓN (páx. 3).

CREACIÓN, POESÍA:

- Alejandro Roura Blanco (páxs. 4, 6, 7 e 8)
- Miguel Carballo Noya (páx. 5) ■ Tania Pensado (páx. 5) ■ Mar Alejandro Ferreiro (páx. 12) ■ Clara Gómez Fernández (páxs. 10 e 11) ■ Eva Arotxena García (páx. 9) ■ Alberto Lisnier Hércules (páx. 9) ■ Miriam Castro Mariñas (páxs. 11 e 13) ■ Xosé Pérez Mondelo (páx. 14).

CREACIÓN, PROSA:

- Cristina Incio del Río (páx. 15)
- Juan Dias García (páxs. 16 e 17)
- Claudia González Caparrós (páxs. 17 e 18)
- Miguel Ángel Alonso (páx. 19) ■ Carlota López Domínguez (páxs. 20 e 21).

BIOGRAFÍAS LECTORAS:

- Laura Cortón Cobas (páxs. 22 e 23)
- Sandra Dorado Gómez (páxs. 23 e 24) ■ Carlota López Domínguez (páx. 24) ■ Miguel García Valdeón (páx. 25).

CRÍTICA LITERARIA:

- Laura Cortón Cobas (páxs. 25, 26, 27) ■ Alejandro Roura Blanco (páx. 28) ■ Helena Pérez Tato (páx. 29)
- Marina Aguilera Martínez (páxs. 29 e 30)
- Helena Pérez Tato (páxs. 30, 31) ■ Alejandro Arbaízar Mazás (páx. 32).

CRÍTICA DE CINE:

- Daniel Mosquera Martínez (páx. 33).

ETNOGRAFÍA E FOLCLORE:

- María Rosario Soto Arias. (páx. 34).

ILUSTRACIÓNS:

- da portada, Raúl Trillo. ■ "O Liaño" (páx. 20), de Maska. ■ "Retrato de muller negra" e "Maniquí" (páxs. 21 e 31), de Maruxa Mallo.
- Matilda (páx. 22), personaxe creado por Roald Dahl e ilustrado por Quentin Blake.

COORDINACIÓN: Xosé Pérez Mondelo. *Alén da chuvia* contou coa axuda da Vicedirección e do Equipo de Normalización e Dinamización Lingüística do Instituto Eusebio da Guarda.

Resistimos porque soñamos

Presentación

*Eu ben sei que hai un misterio na nosa terra,
máis alá da néboa,
máis alá do mar,
máis alá da chuvia,
máis alá do bosque.*

Luís PIMENTEL

A poesía é a mellor maneira de desvelar o misterio, calquera misterio: o noso propio enigma e o do mundo que nos rodea.

En *Alén da chuvia*, a revista que tanto agardabamos os estudantes e profesores do instituto, iremos deixando o noso rastro de palabras, pousándoas na brancura da páxina como follas desprendidas do noso interior. Será este o noso xeito de penetrar o bosque, de procurar a luz... E de educarnos en harmonía, compartindo espazos de emoción, de silencio e abraio.

A revista está aberta a toda procura: poemas, relatos, reseñas, cancións, creación plástica... Todo será acollido con respecto. Sabemos da delicadeza de tantos xestos, de tantos textos, de tantas experiencias creativas e humanas como as que día tras día se viven no ámbito escolar. E non queriamos que ficasen só no íntimo, entre catro paredes, na vivencia calada. Por iso nace *Alén da chuvia*, para nos encontrar e arder na fogueira dos soños, para nos quentar no seu remol.

1. Creación: poesía

Martes

A Óscar

No estabas, pero cada día te veía
delante de esa plaza que llevaba
tu nombre pero no llegaste a ver
cuando la semana que venía
se marchaba.

Eras un viejo de carné y alma lisa
que resumía cada día los anteriores
por culpa de un porvenir
que viene repleto de días iguales,
que se va lleno de vacío.

No estabas, pero te veía en los muros
de piedra recortados por las sombras,
y te recordaba creando esas horas
que rasgabas al intuir que la vida
son pasos de elefante
en un torpe vuelo de mariposa.

Sin embargo, una vez sí estabas.
Recuerdo que fue un miércoles
de ceniza en la ventana
en el que los sueños se ausentaron
para quedarse.

Mañana habrá otra nueva despedida
donde se reúnen las arenas,
porque te fuiste con el sol
colgado del pecho, el viento
en las venas, y tu vetusta
bolsa de mano cargada de futuro.

ALEJANDRO ROURA BLANCO

Costa da Morte

Mar das negras ánimas,
infundes temor ós mariñeiros,
que seguen os teus roteiros,
do destino, dádivas.

A deusa fortuna deparou
un mar de infortunios
baixo a luz do plenilunio
que moitas vidas levou.

E os cantís que sofren
o bater da túa espuma
adéntranse na bruma
do teu valoroso cofre.

E nunca un ser petulante
pasara o severo corte
que impón a Costa da Morte
para seguir camiño adiante.

MIGUEL CARBALLO NOYA

No berce

O mundo xiraba,
a nena durmía.
No berce durmía,
ao durmir medraba.

Choraba, durmía,
comía e crecía.
O mundo xiraba
e a nena medraba.

TANIA PENSADO

Sobre crear y crecer

Creo que albergo un tacto de polvo
de mis futuras cenizas bajo la piel,
pero considero peligrosas
esas fundas mentales que patentan
las virtudes y los dioses,
que al fin y al cabo
(donde surgen)
no son más que la máxima
expresión del hombre.
Y sé que cuando hablo
de creer, no hago más que crear
para poder ver, y creer es admitir
que para interpretar el vacío
debemos resguardarnos
en los miedos que otros fabrican,
y resignarse a que tal vez el alma
sólo sea un compartimento de la mente,
el único consciente de su existencia.

Sobre crear y creer

Una vez, Dios tuvo principio.
Sus hijos lo tuvieron que crear
con barro de la mano del miedo.
Y así, nacieron tantos miedos
como personas, y tantos dioses
como miedos.
El hombre concibió para
sus limitaciones a un ser infinito,
y para sus inquietudes,
una respuesta que le evitase
tener que hacerse preguntas.
Y un día, ese Dios jugó a ser hombre,
y se movía con pies de barro,
y trabajaba con las manos

de los hijos que lo habían
deformado en orfandad tan imprecisa.
Esta vez
no tenía miedo que llorar
al sentir que nadie lo reconocía,
y sobre la primera piedra de culpa
edificó la última escalera al cielo.

Te busqué

Te busqué en las dudas,
en la ausencia de dolor,
en los sábados sin periódico
y en los desesperados.
En un par de maderos
cruzados, en los héroes
y en los clavos.
Te busqué en silencios
acompasados y en palomas
nómadas. También en los libros
y en las evidencias inexplicables.
Te necesitaba en el miedo
y en los desiertos
de cuarenta días,
y cuando regresé
al tercero no te hallé
entre mis convicciones.

ALEJANDRO ROURA BLANCO

La geometría de las flores

Que nuestros ojos no atraviesen
el horizonte no significa
que no podamos ver más allá del mar.
Del mismo modo que vivir
anclados a la tierra
siendo una prolongación del suelo
no es sino una excusa
para intentar desplegar las alas
y retomar el vuelo
que algún día nos robaron los aviones.

Son los corazones a los que nadie
da cuerda aquellos que funcionan
como un resorte de pulsaciones
sin latidos, y la razón
es un camino que ratifica
que no todo se puede tocar
o demostrar, y por ello,
es más tangible;
y es que no hay nada más
real que la imaginación.

Cada día hay más ciegos
que no ven más allá de la geometría
de las flores; éhos a los que no les dice nada el silencio. Mientras tientan
y creen descubrir, yo seguiré deshojando
la rosa de los vientos.
Sigo sin rumbo;
ya sabéis donde me podéis encontrar.

ALEJANDRO ROURA BLANCO

O peixe branco e vermello

Era un vello mariñeiro
que á beiriña do mar
contáballe contos
ós pequenos do lugar.

Un deles era dun peixe
de cor branca e vermella
que percorría as augas
nas noites de primavera.

E os nenos ían pensando
cando voltaban á casa
se o peixe branco e vermello
aínda percorrería as augas.

ALBERTO LISNIER HÉRCULES

Feridas

Se abres os ollos,
fírote cunha mirada.
Se pechas os ollos,
fírote cunha palabra.
Se os teus ollos choran,
convirto en sangue as túas bágoas.
Se o teu corazón chora,
inúndoo ata que afoga.
Se es primavera,
eu son o inverno.
E se tes esperanza na vida...
xúroche que a conxelo.

EVÀ AROTXENA GARCÍA

A gaiola

Eu vivo pechado nun cárcere especial.
Non ten portas, nin paredes, nin sequera unha ventá.
Non ten límites, barreiras, nin sequera un cristal.
Un cárcere. É un cárcere do que non podo fuxir.
Porque, de que serven as chaves se o teu cárcere es ti?

O paxaro

Un paxariño lindo,
nunha fría gaiola,
pensaba no ceo
e nas lindas cantoras.

O paxariño piaba
con triste emoción,
as súas cores se apagan
sen compaixón.

Terra verde

Quero facerche, amigo,
unha pequena concesión:
a min gústame Galicia,
lévoa no corazón.

Dende os cabos de Fisterra
vexo aquel mar picado
que tantas vidas arranca
co seu ritmo compasado.

Dende a praia da ría
rómpeseme o corazón
ó ver a marea negra

que tanto mal causou.

Quero a miña terra verde,
sempre chea de esplendor,
quero a bolboreta bonita
e o arroaz xoguetón.

Pero vexo os bosques queimados,
as grandes inundacións,
e dende este poemiña, amigo,
expreso a dor do meu corazón.

CLARA GÓMEZ FERNÁNDEZ

Badaladas

Séntese de novo ese ruído.
Séntese forte, decidido.
Coma badaladas no ceo.
Enche as casas, as vilas, as cidades, enche o mundo.

Sentímolo fondo.
Coma o latexo dun corazón
na cidade dos soños,
imposible de esquecer.

Falo da ilusión dos nenos,
falo do sorrir da xente,
falo de min e tamén de vós.

Das cores do arco da vella
que asoman cando os anxos choran,
dunha canción voadora,
dalgún poema...
Falo do que ninguén fala,
mais falo de todo
e non falo de nada.

MIRIAM CASTRO MARIÑAS

As palabras

As palabras voan polo mundo enteiro,
voan sen medo nin descanso,
voan polo aire
con frío ou calor
na guerra e na paz
na alegría e na tristeza.

Hai millóns de palabras soltas polo tempo,
palabras que rin
palabras que odian
palabras frías
palabras que choran
palabras que menten
palabras sinceras
palabras doces e salgadas
palabras que provocan sorrisos e lágrimas
palabras que soñan
Palabras, palabras, palabras...
As palabras nacen, medran, xogan, corren, contan, voan,
gritan, cantan...
¡As palabras viven!

MAR ALEJANDRO FERREIRO

Palabras

O mundo das palabras é sinxelo.
As palabras son libres,
voan sen rumbo sobre nós
e cada un elixe as súas preferidas,
áinda que algunhas son traizoeiras.

Son as más poderosas, é certo.
Poden ferir ata o máis fondo
ou espallar sorrisos no mundo.

Hainas doces e amargas,
comúns e especiais,
palabras de esperanza,
palabras de outono a primavera,
de inverno a verán .

Algunhas cheas e outras vacias,
de caramelo ou de xarope.
Hainas de tódolos gustos.

Pero cando penso en ti...
por más que cavilo
toda palabra queda curta,
toda palabra por sinxela que pareza...
esvara no ceo interminable.

MIRIAM CASTRO MARIÑAS

Os ollos de Manolo Rivas

Os ollos de Manolo Rivas
teñen a cor do bronce e da melancolía,
a doce mansedume do can da casa,
a elevación da aguia.

Gárdannos do esquezo,
son o acubillo das palabras,
altas velas, brancos faros.

Os ollos de Manolo Rivas
teñen a delicadeza dunha man amada,
o tacto da herba mollada.

Saben das rotas das baleas e dos pazos do ouriolo.

Esconden o alento dos fundadores,
os lenes soños
dos poetas de voz arpada.

XOSÉ PÉREZ MONDELO

2. Creación: prosa

1477

Aínda non entendía por que eses descoñecidos o agarraban intentándoo meter nun camión cheo doutros coma el. Sempre fora libre e feliz no campo, co resto da súa familia. Que cambiara? Que farían con el? Berraba, pero os homes nin se inmutaban. De verdade eran tan crueis que oían berrar a un porquiño tan novo e non sentían mágoa? Colocárono entre os demais, pero case non tiñan sitio para moverse, e respirar alí era imposible.

Algúns morreron polo camiño, outros case. Horas despois, por fin chegaron, aínda que o porquiño non sabía que sitio era ese: un edificio baixo pero moi longo, sen ningunha ventá. Era imposible ver o que pasaba dentro, e non tardaría en saber por que.

Entraron e colocaron todos os porcos en habitacións xigantescas. Pero as condicións eran como as do camión; apenas sitio para xirarse e un aire sobrecargado. Entón, sucedeu algo estranxo: un home colleu o porquiño e levouno a un cuarto diferente. O home colleu unhas tenaces e arrincoulle os dentes e a cola. Tamén lle fixo cortes nas orellas, onde escribiu un número: 1477. O número que marcaría a súa vida. O porco non podía entender nada, nin sequera sabía por que estaba alí.

Os meses pasaron, e o porco xa nin recordaba os seus días de liberdade. Para el era coma se nacera alí, naquel estranxo edificio. As condicións seguían sendo péssimas: vivían entre excrementos e porcos entolecidos. Porque, por certo, este porquiño era un dos más afortunados: uns tiñan tumores, outros perderan algunha pata, algúns quedaran cegos... Pero había algo inexplicable. Era unha porta, por onde saían todos os días varios porcos. Dicíase que era a saída, o paso á liberdade. Os porcos atravesábana por orde numérica, segundo dicía un deses homes que os vixiaban.

Un día ocorreu. O home dixo: 1477. O porquiño non podía ser máis feliz. "Por fin rematará este inferno!", pensaba. Os seus compañeiros felicitábanlo coas poucas forzas que lles quedaban.

Así foi, atravesou a porta. Non creo que necesitedes detalles, só direi que alí dentro o esperaba a morte. En certo sentido, si, aquela era a saída do matadoiro. Ó mesmo tempo, un rapaciño que non quere comer o filete dille á súa nai:

—Mamá, pero é que isto antes era un porquiño, eu non quero comelo.

—Non te preocupes, fillo, este porco e todos os que se atopan á venda foron moi felices toda a súa vida. Ademais, iso non importa, porque os animais están para que nós os comamos. Entendes?

—Si, mamá.

Veredes, con esta historia non pretendo nada, só contarvos que, por suposto, o deste porquiño non é un caso illado. Isto está baseado en feitos reais. E, o máis importante, quería explicarvos por que os matadoiros non teñen ventás.

CRISTINA INCIO DEL RÍO

Fenda

Contan por aí que vivía nestas terras, hai xa séculos, un home poderoso que arrepiaba só co seu camiñar, ao que todos tiñan ese respecto que ten máis de medo que de admiración. Habitaba nun pazo imponente que se elevaba por riba das nubes, e os seus sotos chegaban ata o mesmo inferno. No seu interior un harén de serventas e criados dispostos a obedecer as súas ordes e compracer os seus desexos, sabendo o que lles pasaría aos que se negasen.

Pero non pensedes que isto é cousa de familia, non, o noso heroe naceu na intemperie da rúa, sen máis abrigo e fortuna có amor da súa nai. Non tiña onde durmir nin que xantar, e subsistía a base da caridade da xente apenada polo seu deplorable estado.

Anos despois, con precoz madurez agudizada pola fame, era un neno intelixente que gañaba a vida vendendo os froitos roubados dos amplos xardíns señoriais mentres a súa nai mendigaba.

Así, a súa vida ía seguindo o seu dramático curso ata que un día, á noite, nun soportal, dispostos xa a durmir entre algunhas mantas vellas que usaba para cubrir o xénero, apareceu un xove coxo do pé esquierdo e cunha abominable cicatriz no ollo derecho, vestido cunha túnica vella e unha daga oxidada coma o seu corazón.

—Os cartos ou a morte, os cartos ou a morte!, berraba repetidamente o mozo tolamente, abalanzándose sobre a nai.

O neno, como non tiña cartos, tentou apartar ao home da súa nai, pero este cravoulle a arma no pescozo e saíu correndo. En cousa de minutos, non se sabía se sangrara máis a nai do que chorara o fillo. Cando esta, ao fin, deixou agonicamente de respirar, o mozo abrazou o seu corpo xurando morte a ese rapaz que lle arrebatara o único que o facía vivir e por quen morrería.

Dende entón, a súa faciana non volvía amosar un leve asomo de emoción. Os primeiros días, quizais semanas, esperou noite e día nese lugar a volta do asasino. Tempo despois, vendo inútiles os seus esforzos, decidiu entrar no exército, chegando axiña aos altos cargos, caracterizado sempre pola súa frialdade á hora de matar.

Os seus escuros e sanguentos pensamentos foron apartados lentamente por un forte afán de riquezas, conseguidas grazas a algúns asaltos, matanzas varias e demais atentados contra a humanidade, tal vez motivados pola fenda dese suceso imborrable.

Estas riquezas e un número incontable de escravos sometidos durante varios anos a traballo forzados, foron os ingredientes perfectos para construír o antes citado pazo. Unha vez acabado, encheuno de diversos mobles caros e diferentes instalacións pensadas para o seu desfrute persoal, como é o caso do teatro ou o inmenso baño para unha profunda relaxación. A todo isto engadíase o persoal da casa: unhas fermosas mulleres, para o pracer da vista e o pracer tamén ás escuras, e eficientes maiordomos ocupados das tarefas do fogar vintecatro horas ao día.

Todo isto bastaría para calquera ser humano, pero non para el, que cada noite, sen poder durmir, lembra a súa impotencia daquela noite nos soportais.

Achegábanse as festas da vila e o home saíu a ver o ambiente co seu purosangue e algúns dos seus empregados. Admirou ese colorido; os risos dos nenos e non tan nenos pola rúa principal; esa diversión e paz que se podía respirar faría sorrir a calquera, pero a el non, non sorriu dende a última vez que o fixera a súa nai.

Pasadas varias horas, cando xa se decidía a voltar ao seu fogar a tentar descansar, viu entre a xente un home canoso, desfigurado, coa mesma cicatriz no ollo derecho e a mesma coxeira no pé esquierdo, talvez un pouco máis acentuada polo paso dos anos, e unha mirada de profundo desvarío intelectual.

O noso protagonista, que como xa dixen antes, non amosara ningunha emoción dende anos atrás, apertou os seus dentes fortemente e torceu o bico, nun arrebato irreprimible de rabia, e

coa súa nai na mente, achegouse a el baixando do cabalo mentres a súa boca cuspía horribles improperios. Sen dar tempo a falar, ensimesmado, pronunciou lentamente, mentres a súa cara deixaba ver un profundo odio e rancor, as últimas verbas escoitadas pola súa nai.

—Os cartos ou a morte!

Dito isto sacou a súa espada e cravoulla no abdome do individuo, atravesando por completo a súa encorvada columna vertebral e saíndo polas costas tinguida de sangue.

Moi devagar, montou novamente o cabalo ante a atónita mirada da xente e volveu ao seu pazo, baixando así eses sotos que levaban ao inferno. Non obstante estaba contento: o feito de poder por fin satisfacer esa vinganza, que dende anos corroía o seu corazón, fixoo, mentres ardía lentamente, sorrir coma un neno, o neno que noutrora sorría sen complexos coa súa nai.

JUAN DIAS GARCÍA

La eternidad

Cada día un poco más, escaleras. Un peldaño más, tú puedes lograrlo, eres fuerte, estás triste, tú puedes lograrlo. Mira lejos, un poco más allá del cielo, yo sé que puedes traspasar las estrellas con los ojos. Míralas, son insípidas, están frías, ya sabes que no valen la pena. ¿Por qué sigues subiendo por tu escalera derrumbada? Eres fuerte, estás triste.

Pero tú puedes lograrlo.

Y dime, ¿qué piensas hacer cuando estés allí arriba? No, tú ya sabes que no puedes despistar al olvido. Te seguirá adonde vayas. Pero vamos, cuéntame, ¿para qué tantos versos? Crees que no lo veo, te agarras a ellos con desesperación, nunca te has atrevido a soltarlos. Pero cuéntame, ¿por qué esa obsesión con las manos? Yo sé que son hermosas, Salvatore, yo también las he visto. Pero ella se ha marchado, se fue por el camino que siguen los cometas, ¿pretendes seguirla, Salvatore? Eso explica tu escalera hacia el cielo. Pero mírala, si se está cayendo a trozos. Piénsalo, no sigas, ¿no ves que algún día también se caerán esas estrellas que persigues? Salvatore, caerá ella, desde el cielo, caerán sus manos. ¿Estás loco, Salvatore?

Todos saben de tu don, no hace falta que lo escondas. No me mires con tus ojos de ciego, no lo has estado nunca. Fue ella quien te cerró los párpados con esas manos malditas. Déjame recordarte dónde la conociste.

Fue lejos del mar. Lejos de todo. Lejos. Al final de esas escaleras que bajaban.

Ella te pidió que hablaras. Salvatore, todos sabemos de tus palabras, todos sabemos por qué callas cada día, cada noche. Esas verdades que se esconden, ¿por qué será que sólo aparecen cuando tú hablas, por qué será que sabes lo que hay dentro? ¿Por qué guardas ese espejo dentro de tu boca, Salvatore? Le dijiste cómo era, a ella, a sus manos. No es la primera vez que lo haces, ¿no es cierto? Yo lo sé, Salvatore, tantas personas que has matado ya.

Tres minutos.

Es el tiempo que tardas en hacerlo. Tú has descubierto el tiempo que dura la eternidad, el tiempo máximo que las personas pueden reflejarse en un espejo sin morir. Pero tú pasas un segundo de esos tres minutos, Salvatore, hablas de lo que las personas guardan dentro como nadie podría soportarlo. Como mirarse a uno mismo sin su máscara, tal y como es, nadie puede sobrevivir a eso, Salvatore, sin desear oírlo dos veces. Oírlo siempre. Muertos de miedo.

¿Cómo te atreviste a hablarle a ella, pequeño Salvatore? Yo te vi, mirabas sus manos cuando

callaste, y le pediste que nunca te abandonara.

Se lo confesaste Salvatore, le dijiste que moriría si se iba.

¿De verdad la amabas? No, ¿verdad? Lo que amabas eran sus manos, no a ella. Te sentabas en uno de vuestros peldaños que descendían (no se sabe a dónde, descendían) y mirabas sus manos, y hablabas y hablabas, para que ella no muriese nunca. Imaginabas sus manos arrugadas y viejas y negras, tus pesadillas eran cenizas de su muerte, ella te daba igual, lo sé, pero sus manos eran demasiado hermosas. Jamás podrías perderlas.

¡Ah!, Salvatore, nunca la amaste, ella sí que llegó a hacerlo. ¿Lo sabías? Seguro que no. ¿Miraste alguna vez sus ojos, Salvatore, su boca? Los límites de sus manos eran los tuyos, el fin del mundo acababa en sus contornos.

Ella te lo preguntó, aunque quizás no lo recuerdes. Te preguntó "¿Me amas?", y tú te reíste. Ah, Salvatore, si pudieras haber oído tu risa entonces... Daba miedo, tu risa. Daban miedo tus ojos, Salvatore. Mirabas sus manos, las mirabas frenético, ojos de locura, de dolor. ¿Sabías que ella lo sintió? Tu mirada de metal y ansia en la piel.

Tu risa. No pudiste oírla, claro, pero era de color rojo. Rojo helado, sospechoso de las canciones que se cantan justo antes de la lluvia, así era tu risa, risa de rosa de los vientos deshojada, soplando en la dirección de sus temores. ¿Cómo no caer en la trampa de esas escaleras de color miedo, cómo no querer huir de tu mirada, de tus dientes, de la risa que vomitaba tu locura?

Te dijo: "No me amas". Y tú le dijiste: "No".

Le dijiste que cómo ibas a amarla, se lo dijiste mirando sus manos obsesivo, con hambre de su piel, aunque lo único que querías era verlas. Y te seguías riendo, y la geometría de tu risa arañaba las arrugas de su certeza doliente. ¿Cómo pudiste ser tan cruel, Salvatore?

"Nunca te he amado, nunca podré amarte, pero qué manos más hermosas, nunca te amaré, amo tus manos, no te vayas, no podría vivir si dejo de verlas; no te marches, no te amo pero necesito tenerte aquí, necesito mirar tus manos del mismo modo que tú miras mis palabras, y así moriremos los dos si te vas. No nos mates, serás tú, eres tú la culpable, mátame de otra manera, no me dejes sin tus manos."

Y era cierto, ella necesitaba oírtelo, Salvatore, reflejarse en el espejo de tu lengua, desde donde saltaban todas las palabras que la hacían ser ella.

Y sin embargo, te amaba tanto que decidió abandonarte antes que morir contigo.

Yo sé cómo ahora la buscas, la viste subir un día por esa escalera vuestra por la que cada tarde descendías un poquito más. Subió por la escalera, la viste perderse dentro del cielo, se la tragó la distancia, la engulló el olvido, desaparecieron sus manos, incluso esos ojos y esa boca que tú nunca llegaste a ver.

¿Y qué fue de ti, pequeño Salvatore? Ahí te tienes, trepando como puedes por tu escalera rota, el espejo de tu boca se ha roto, te sangra la risa, tus labios y tus palabras ahora son trozos transparentes que duelen al mirarlos, que saben a lejanía, donde la conociste.

Sí, ahí te tienes, miras las estrellas incansables, porque esperas ver algún día unas manos como las tuyas. Pero no existen, Salvatore, no hace falta que las busques, tú sigue reptando por tu sombra, cuando llegues al cielo arderás dentro del sol. Y cuando llueva, serán los pedazos del espejo de tu boca, que caen desde arriba para morder a otro, hacerle sangrar como tu risa, desanudar su locura de cuerda. No hace falta que esperes más, pequeño, ya te queda poco tiempo de subida. Mira el reloj, te lo diré con calma.

Tres minutos.

Claudia González Caparrós

Dezasete segundos nun mar de zafiro

Coa chegada da noite, Mateo sentiu como as súas mans comezaban a perder a súa calor. Canso despois de dous días sen durmir, fregou os ollos, que absorberon o xeo das súas xemas. E tras dezasete segundos nos que a súa mente finalmente se serenou, comezou a camiñar.

Andaba cun paso decidido, seguindo un ritmo decisivo e que saía dos seus instintos máis primitivos, instintos que viñan do comezo dos tempos, e dos que el non fora parte ata ese día, aínda que semellaban moi lonxe. En tan só un intre, deveu unha persoa nova, que non vía a vida coma un cadrado negro en cuxo centro el vivía na hipocrisia, preguntándose que fá despois cando despois era agora e un fotograma concentraba a súa existencia.

E comezou a chorar. Comezou a chorar porque agora se sentía libre de toda opresión. Comezou a chorar porque conseguira saír daquela améndo de coiro. Comezou a chorar porque rompeu as cordas no seo da incerteza, pensando que caería nun mundo alleo, sumerxíndose contra todo o esperado nun océano de zafiro no que el se convertía en mineral.

Unha muller pasou ao seu carón e, mirando á fronte, finxiu non velo. Secou unha bágoa, sorrido a dúas estrelas que comenzaron a brillar cando o sol lles deixou intimidade. Durante media hora, baixou por rúas e rúas aproximándose ao mar, á súa porción de mel salgado, sobre a que se elevaba unha perla anacarada.

Mateo quixo probar o mel moitos anos atrás, pero no momento de tocalo volveuse de ferro e un home díxolle que non esquecera que o mel é doce. Nun bote levouno de volta ao zafiro, onde Deus aínda o cubría con coiro, alá cando os seus ollos non o vían. Chegou á orela e, inxenuamente, alucou.

Albiscou en círculos, pero só puido captar o son dun canto feminino dunha textura de bronce con sabor a chocolate. Agardou cunha paciencia sempiterna, agora que tiña diante a vida, e preguntoulle como podía mutar nun pestanexo.

As estrelas comenzaron a bailar ao redor dunha fogueira perfecta, ao compás do bronce de dobre cruz. O ouro fora xa completamente devorado polo carbón de seda e os grilos deron en tocar *guitros* feitos de unllas de serea.

Mateo aproximouse a unha barca e acariciou cun só dedo a madeira cuberta de cereixas despregadas. E aí o sentiu. Sentiu a súa proximidade, a súa marabilla, a súa maxestuosidade, e culpouse a si mesmo por desconectar a súa atención no cumio da impaciencia, e por pensar que eran amorodos o que facía rolar polo seu dedo.

As dedas contraéronse, e o corpo comezou a tremer porque nuns intres atoparía un precipicio polo que caer. Mirou más alá do areal e viu como baixaba. Tivo a sensación indescritíbel que se ten cando ocorre algo insólito. O surrealismo soltoulle a man e saíu correndo ao ver a confusión achegándose.

O alcol nos seus ollos transformou o mundo nunha acuarela na que aquela imaxe libre se aproximaba amena. Grans de area migraron por millóns cando o grei de po rascou o coiro que cantaba canción de berce a dez neonatos. Os neonatos probaron o chocolate e os sons mesturáronse creando un palíndromo de oído medieval. Os dous quitaron os zapatos de coiro e deixaron que o eterno mel depositase zafiros microscópicos nos seus pés.

—...

—...

Alá onde os beizos eran de ferro, derretéronse sen opor resistencia ningunha e recibiron unha chuvia morna e salgada.

Os corpos fundíronse coa area e o mel mesturados, que solidificaron na mente coa forma da felicidade.

O zafiro envolveunos, e dúas améndoas fuxiron a Mercurio.

MIGUEL ÁNGEL ALONSO

O Liaño

O Liaño, ben mirado, era coma todos nós, tiña dous oídos, dous ollos, unha boca... pero tiña pelo por todo o corpo e ademais catro patas; o Liaño era un can, pero tan especial que asemellaba un ser humano. Ningún que coñecera ó Liaño podía dicir despois dunha hora que non fose unha persoa disfrazada de can.

O Liaño era o can de Manolito, vivían xuntos dende que Manolito tiña sete anos e o Liaño aparecera na horta de casa e puxérase a xogar co neno. Os pais desconfiaron del ó principio, pero Liaño facía tan boas migas co rapaz que ó pouco converteuse no mellor amigo de Manolito, e ata parecía que lle obedecía máis que ós pais e ós avós.

O nome púxollo o avó de Manolito, porque lle recordaba enormemente a un curmán seu. Co tempo o Liaño e Manolito fixéronse inseparábeis, cando ía á escola o Liaño encargábase de todo; acompañábaoo e poñía atención para que levara todo o que precisaba e se non era así, ladraba baixo coma se refunfuñara. Esperaba á porta da escola ata que aparecía Manolito, e xuntos voltaban para casa. Na familia era un máis e na escola fixose tan popular que o deixaban permanecer dentro da aula.

Pero o Liaño tiña algo máis que o facía máis persoa que can. Polas tardes collía o xornal coa boca e achegáballo ó avó para que lle lera en voz alta. Se unha noticia non lle gustaba, ladraba baixo; e se o entusiasmaba, ladraba alto. Así, co tempo, os gustos de Liaño eran coñecidos: era un can interesado polo medio ambiente, gustáballe a pintura (que vira nun libro de Manolito), a fotografía, o cine... En fin, era un can instruído dos tempos que corren. Participaba activamente na tertulia do café e tamén lle gustaba o fútbol. Os rapaces deixábanlo xogar con eles un partido os sábados, metía os goles coma ninguén, escorréndose entre as pernas dos mozos.

Tanta era a sona do Liaño que o nomearon fillo predilecto da vila, e nunha ocasión incluso leu ladrando o pregón de comezo das festas. Isto foi un pouco laborioso, porque o alcalde e mais el non se poñían de acordo sobre o que había que quitar do discurso e o que había que engadir.

O Liaño era un cidadán como os demais; soamente houbo un problema co voto, xa que non pudo conseguir o DNI, a pesar de que o alcalde o acompañou persoalmente á policía, pero non pudo ser. O Liaño resignouse, non podía votar.

Cos anos o Liaño foise facendo vello e incluso levaba lentes. Un bo día tomou unha determinación; fíxe retirar a un mosteiro preto do mar, despois de longas conversas co abade a través de diferentes persoas do pobo que daban fe da integridade de Liaño.

Xa estaba todo listo, e unha mañá de comezos de maio entrhou no taxi do Aurelio que se ofrecera a levalo, pero ó sair da vila, unha multitud agardábaoo para despedirse del. Na dita congregación non se rexistraron accidentes áinda que por se acaso foron alertadas as forzas de seguridade.

A xente do lugar despregou pancartas e a banda de música tocou en honor do Liaño. Así, entre as bágoas, o can que asemellaba un ser humano abandonou o pobo para retirarse a descansar á beira do mar.

Conta a lenda que chegou a ser abade do convento ó que se retirara, pero disto non estou se...

CARLOTA LÓPEZ DOMÍNGUEZ

As cores

Dorinda era unha nena que tiña un don especial, era capaz de adiviñar, vía na cabeza das persoas cores. Pola cor podía saber se algo saír ben ou mal. Así, cando vía que alguén tiña no cerebro cores vivas como o amarelo, o verde rechamante, o rosa fucsia ou o branco moi brillante, sabía que todo lles saír ben, pois esas cores consistían no optimismo, na forza de vontade, no valor... En cambio se vía cores escuras, apagadas ou tristes nas cabezas das persoas, sabía que algo non lles saír ben, faltáballes forza, valor, optimismo...

Pero había unha cor, a morada, que vía nalgúns persoas e que non sabía por que a poñía moi nerviosa. A xente que posuía esa cor era a que na maioría dos casos as cousas lles fan saír ben, pero a costa de facer mal ós demais.

A súa sona de adiviña comezou a medrar, e eran moitas as persoas que se achegaban á súa casa para que lles dixese como lles ían saír as cousas; os negocios, o amor...

Dorinda non cobraba nada, pero a súa familia comezou a ver nese don unha gran fonte de ingresos e cobraban pola información ás costas da nena. A casa de Dorinda comezou a encherse de xente que namentes tiña no cerebro a cor morada, eran persoas cobizosas e ambiciosas, que soamente se interesaban por cartos, loterías, negocios...

Dorinda un día caeu enferma, deitouse na cama e parecía posuída dunha febre que non baixaba. Non quería abrir os ollos porque ata cando a visitaban médicos, estes sabedores do seu don tamén lle facían aquelas preguntas sobre éxitos e fortunas, e dese xeito a nena non podía evitar ver esa cor morada que a debilitaba tanto nas súas cabezas.

Rosa, a avoa, decatouse de que a enfermidade de Dorinda tiña que ver co seu don. A ela tamén lle pasara de pequena, era capaz de ver cores no cerebro das persoas, pero nunca se atrevera a contarlllo a ninguén, e pouco a pouco foí perdendo. Falou con Dorinda e díolle que ela se ía encargar de todo. Decidiu que o mellor era afastar a nena daquel ambiente. Púxose en contacto cunha ONG que traballaba por todo o mundo e pensou que o mellor era marchar moi lonxe. Faláronlle da súa asociación na India. Rosa non sabía nin onde quedaba, pero sacou os seus aforros do banco e falou coa familia dicindo que lle falaran dun médico que podía curar a Dorinda e que cando estivese ben voltarían. Todos suspiraron aliviados e deixáronas marchar sen facer máis preguntas.

Despois de moitas horas de viaxe chegaron Dorinda e mais a avoa á India. Nada máis chegar a aquela pequena aldea perdida, Dorinda comezou a ver na cabeza dos nenos da súa idade e na dos adultos todas aquellas cores que xa ía moi tempo que non vía, cores brillantes, ledas; todas aquellas persoas non aspiraban a ter fortunas nin éxitos, senón a traballar moi duro para poder vivir felices co pouco que tiñan.

CARLOTA LÓPEZ DOMÍNGUEZ

3. Biografías lectoras

primeira

1. Cal foi o primeiro libro en galego que liches?

—Non o lembro exactamente pero teño bastantes libros de cando era pequena, entre os que destaco *A que sabe a lúa?* de Michael Grejniec, *A toupiña que quería saber quen lle fixera aquilo na cabeza* de Holzwarth/ Erlbruch, *Onde viven os monstros* de Maurice Sendak, *El pez arco iris* de Marcus Pfister, *Andrea quiere ser maior* de Pepe Carballude, *Nube de neve*, *Os ollos de Ramón* e *O home que inventou unha maneira de andar* de Xabier P. Docampo, *As porcas porquiñas* de Xosé A. Neira Cruz, *Unha pantasma branca* de Fina Casalderrey, *No corazón do bosque* e *O meu nome é Skywalker* de Agustín Fernández Paz.

2. E un libro que fose especialmente importante na túa vida?

—Un dos libros que máis me gustara cando era máis pequena fora *No corazón do bosque*, porque me encantara a idea de atopar un amigo coma Derdrín, que puidera acompañarme a todas partes. Parte do encanto dese libro tamén recae nas ilustracións de Miguelanxo Prado, das que quedara marabillada. Outro é *Las brujas* de Roald

Dahl, pola súa forma de contar unha novela tan fantástica. Desa época tamén destaco a colección dos libros de *El pequeño vampiro* de Ángela Sommer Bodenburg, *A casa da luz* e *O pazo baleiro* de Xabier P. Docampo, *Momo* e *La historia interminable* de Michael Ende. Tamén me gustan Laura Gallego García (*Memorias de Idbún*, *Crónicas de la Torre*, *La emperatriz de los etéreos*, *La leyenda del Rey Errante...*), Agustín Fernández Paz (*Cos pés no aire*, *Corredores de sombra*, *O centro do labirinto*, *Cartas de inverno*, *O único que queda é o amor...*), así como *Crepusculo* de Stephenie Meyer. Gústanme as novelas de fantasía e misterio, onde todo é posible, aínda que estou aberta a todo tipo de novelas e téñoas lido históricas, policíacas e de terror.

3. Que libro che prestaría ler en galego?

—Non sabería dicir que libros me gustaría ler en galego e cales non, pois un que xa lin en castelán faríaseme raro volver a lelo en galego, e viceversa. Pero de ter que escoller un, quedaríame con *Harry Potter* de J. K. Rowling, pois xa teño os dous primeiros libros da colección en galego e non me importaría ler os demás en galego.

4. Cal pensas que pode ser un libro que lle gustaría á xente nova ou aos máis cativos?

—Creo que estaría ben calquera dos que citei anteriormente, así como *Corazón de tinta* ou *El señor de los ladrones* de Cornelia Funke, *El último elfo* de Silvana de Mari, *Llamando a las puertas del cielo* de Jordi Sierra i Fabra, *Túneles* de Gordon-Williams, *El alquimista: Los secretos del inmortal Nicolas Flamel* de Michael Scott, *Tres pasos polo misterio* de Agustín Fernández Paz, *A pomba e o degolado* de Fina Casalderrey, *A banda sen futuro* de Marilar Alexandre... Aínda que iso tamén depende dos gustos do lector.

5. Que libro pensas que te vai acompañar durante o verán?

—Aínda non o pensei pero supón que me acompañará algúun dos meus libros preferidos, para reler (*Memorias de Idbún* de Laura Gallego García, *Crepúsculo* de Stephenie Meyer, *O único que queda é o amor* de Agustín Fernández Paz...), algúun libro da biblioteca que me teña boa pinta e supón que tamén mercarei algúun (*Sobrevive* de Fina Casalderrey, *Anxos en tempos de chuva* de Miguel Vázquez Freire...), porque o verán é longo.

6. Algún título para agasallar a un

amigo ou amiga?

—Depende moito da amiga ou do amigo, de se é lector e dos libros que lle gusten. Procuraría buscar un libro que eu lera (*O único que queda é o amor* de Agustín Fernández Paz, *As mans do medo* de Xosé Miranda, *La puerta oscura* de Javier Lozano), que fose actual e axustado aos seus gustos. Nunca regalaría un libro que a min non me gustase, a non ser que a persoa mo pedise expresamente. Calquera dos citados estaría ben, aínda que tería que coñecer a persoa para escoller un.

7. Houbo algúns textos e autores que che gustasen especialmente?

—Os que nomeei antes foron especiais, algúns máis que outros, e non sabería decidirme só por un. Xa puxen varios que me gustan, aínda que hai moitos máis que foron especiais: *O único que queda é o amor*, *Anxos en tempos de chuva*, de Miguel Vázquez Freire, *Os nenos numerados* de Juan Farias e cunha tradución de Xavier Senín... Tamén me gustaron moito *Morning Star* de Xosé Miranda, *Herba moura* de Teresa Moure, *Xuntos e mais nada* de Ana Gavalda, *Reencontro* de Fred Ulhman...

LAURA CORTÓN COBAS

segunda

1. *Piratas na buguina*, de Manuel Uhía. Acórdome perfectamente da miña primeira impresión, de cando o vin por primeira vez: pareceume un libro interesante e cunha fermosa portada. Atopeino con oito anos nunha biblioteca á que fun cunha amiga. Non me acuerdo ben do argumento, mais si recordo que o protagonista se chamaba Pablo. Tamén sei que nas dúas semanas seguintes non facía outra cousa que lelo e agardar unha segunda parte desa historia.

2. En castelán, *El diario de Ana Frank*. Lino o ano pasado xa que estaba nunha lista de libros que podíamos ler na clase de castelán. Acórdame que ao acabar o libro un calafrión recorreume toda só de pensar que o que lle sucedeu a Ana lle podía suceder a calquera persoa da miña familia, mesmo a min. En galego, *O neno do pixama a raias*, tamén relacionado co holocausto, xa que ese tema me interesa moito, por ser un dos períodos más crueis da Historia.

3. Gustarfame ler *Que me queres, amor?* de Manuel Rivas, pois faláronme moi ben del. Lin xa outro libro de Manuel Rivas, *O lapis do carpinteiro*, un escritor que me gusta e penso que no futuro lerei varios libros del.

4. Coido que á xente xove ou máis cativa lle gustaría *Cando petan na porta pola noite*, porque penso que é un libro ameno. Está dividido en catro historias, cada unha co seu argumento e cos seus personaxes: "O espello do viaxeiro", "O Fornadas", "A loba" e "O Cumpremortes". Penso que é para todas as idades e para todo tipo de lectores.

5. Penso que lerei *Retrincos*, de Castelao. Aínda que non ten ilustracións, dixéronme que estaba moi ben, cinco relatos a cada cal más interesante.

6. Eu regalaríalle *Memorias dun neno labrego*, porque o lin hai dúas semanas e coido que é un libro moi interesante. Está ambientado na posguerra e pareceume un libro moi sentimental, pois reflicte as necesidades que pasaba a xente e reivindica os valores do galego, nun momento en que estaba prohibido.

7. Gústame un fragmento moi reivindicativo titulado "Ás veces sinto que me faltan palabras", que está no libro *Made in Galiza*. Vese reflectido dalgún xeito o pensamento desas persoas ás que non lles gusta falar a súa lingua porque pensan que é de xente inferior ou xente de aldea. Estas persoas non se decatan de que é a nosa lingua e que temos que coidala para que nun futuro non desapareza e que os nosos fillos ou netos poidan facer un bo uso dela.

Tamén me gustou un poema de Antón Avilés de Taramancos que recitamos na clase de lingua. Penso que é un poema fermosísimo. Describe moi ben o sentimento de ausencia da persoa que fala no poema e podes imaxinala perfectamente, lonxe de Galicia, na selva colombiana, mais co seu corazón sempre en Noia: "Hoxe amiga quero soñarte núa,/ núa como un cristal na escuridade. É primavera en Noia, e a noite/ será unha longa mina de diamantes. /Ando lonxe e senlleiro, triste e lonxe,/como unha besta acoitelada brúo/ e arrepianse os Andes ó meu paso..."

SANDRA DORADO GÓMEZ

terceira

1. *O Principiño*, de Antoine de Saint-Exupery.

2. Non teño un libro que fose especialmente importante na miña vida, pero hai un que lin hai anos e que me gustou moito, dunha maneira diferente: *Molly Moon y el increible mundo del hipnotismo*, de Georgia Byng. En galego, o primeiro que lin na nosa lingua, *O Principiño*.

3. *Pepa a loba*, de Carlos Reigosa.

4. *No corazón do bosque*, de Agustín Fernández Paz.

5. *Charlie e a fábrica de chocolate*, de Roald Dahl, ou *Cos pés no aire*, tamén de Agustín Fernández Paz.

6. En galego, *Manuscrito da segunda orixe* de Manuel de Pedrolo. En castelán, *Maitena*, de Maitena.

7. *Sangre de tinta*, de Cornelia Funke.

8. En castelán: Jordi Sierra con *Llamando a las puertas del cielo* e *Donde está mi corazón*. En galego, *Memorias dun neno labrego*, de Xosé Neira Vilas.

CARLOTA LÓPEZ DOMÍNGUEZ

Cuarta

1. O meu primeiro libro en galego foi *Os peixes de cores*, de Antonio García Teijeiro. Recordo que non foi un libro que me gustase especialmente, porque contiña un alto contido fantástico.

2. O libro máis importante na miña vida, en castelán, foi *Con el diablo en los talones* de José Pellón, e en galego, *Palabras de caramelo*, de Gonzalo Moure. Estes dous libros gustáronme porque eran moi emotivos, cada un á sua maneira.

3. Gustariame moitísimo acabar de ler *A lei da rúa* de Susan Hinton, porque lin a maior parte mais non o rematei de ler por completo.

4. Creo que un libro para xente nova pode ser *Rebelde*s, da mesma autora que o libro que citei anteriormente, porque reflicte moi ben os problemas sociais que, en certa

medida, seguen existindo actualmente.

5. Un libro que me vai acompañar durante o verán pode ser *La milla verde* de Stephen King, porque vin a longametraxe e pareceume abraiante. Seica lerei en galego *Cara á fin da luz*.

6. Para agasallar a un amigo elixiría, en castelán, *Con el diablo en los talones*, e en galego, *A lei da rúa*.

7. Este ano descubrín dous autores: o primeiro, Stephen King, do que lin un fragmento da súa obra *Maldición*, e o segundo R.L. Stine, autor da célebre colección *Pesadillas*. Un autor galego que descubrín foi o escritor de *A casa da luz*, chamado Xabier P. Docampo.

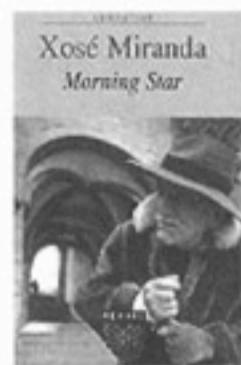
MIGUEL GARCÍA VALDEÓN

4. Crítica literaria

Morning Star

Xosé Miranda

Edicións Xerais 1998 (Premio Xerais de Novela 1998)

Este libro de Xosé Miranda trata, entre outros temas, o bandoleirismo no século XIX, que xurdía coa miseria e a inxustiza padecida polos campesiños, empobrecidos e obligados a roubar.

Os bandoleiros están vistos pola ollada dun rapaz de catorce anos que vive con seu pai, Lourenzo Tasende, e súa nai nunha taberna (a Disputa) preto de Pontevedra, algo illado da sociedade e sen saber ler nin escribir.

A súa vida tranquila cambia cando chega Lázaro Rivadulla —un home ruín, codicioso e egoísta—, traendo o pasado do seu pai consigo: abandonara a súa vida de bandoleiro ó casar coa súa nai, volverá definitivamente ó bandoleirismo ó morrer esta e enfrentarse a outro grupo de bandoleiros encabezados por Tomás das Congostras para facerse cun suposto tesouro

pirata.

O protagonista, que ten o mesmo nome do pai, é un adolescente con moitas dúbidas pero boa persoa, valente e cunha vida difícil. Á chegada de Lázaro Rivadulla mórrelle a nai; namórase dunha rapaza chamada Helena, a cal asaltan; comeza a involucrarse no grupo de bandoleiros do seu pai, composta na súa maioría por homes e mulleres (serranas) avariciosas; enfróntase ós seus compañeiros para protexer a Helena; Lázaro Ribadulla mata o seu pai por protexelo; ten que fuxir por Galiza adiante, escapando dos bandoleiros e da garda civil; ten que aliarse con Tomás das Congostras, quen resulta ser un home de bo corazón, é axudado a fuxir por un cego, chamado Campanachoca, o que provoca que o seu carácter vaia madurando, sen deixarse influenciar pola personalidade ruín dalgúns

dos bandoleiros.

Esta novela mestura personaxes reais con personaxes imaxinarios e baséase nun cantar de cego titulado "A vida e morte afrontosa de Lourenzo Tasende", que narraba a historia dun famoso bandoleiro galego no século XIX. O título do libro vén dado polo nome que Lourenzo Tasende (fillo) xunto con Helena lle deron á taberna en detrimento do nome anterior (a Disputa): *Morning Star*.

A min este libro gustoume moito pola maneira na que Xosé Miranda enfoca unha sociedade difícil, acosada polo bandoleirismo, a pobreza e as guerras civís: dende uns ollos inicialmente inocentes que van madurando no transcurso da novela, debido a todos os sucesos que teñen lugar.

LAURA CORTÓN COBAS

O único que queda é o amor

Agustín Fernández Paz

ILUSTRADOR: Pablo Auladell

EDITORIAL: Xerais (2007)

O último libro de Agustín Fernández Paz, como recolle o título, trata do amor en todas as súas variantes, non só o amor feliz e duradeiro, que é case un tópico, senón o amor imposible, ou o amor que se pudo ter pero que se deixou escapar porque parecía máis incerto, pero que co paso dos anos te preguntas se fixeches ben deixándoo escapar. Tamén o amor despois da morte, así como o amor que se desgasta cos anos. Aquí tamén cobran importancia o destino ou as decisións que se toman, que no primeiro momento semellan acertadas e que moven os pasos dalgúns protagonistas, evitando algúns encontro fortuito; e a casualidade de estar ou non no momento e no lugar

exactos. Destacan tamén as numerosas citas doutros autores (Valente, Neruda, Auster...), ás veces algo agochados e outras veces moi á vista, pero sempre están aí, influíndo dunha ou doutra maneira sobre o personaxe.

Os protagonistas son persoas e animais, algúns con nome e outros sen el, vivos e mortos, ou só imaxes esvaídas de orixe incerta, movidos polos fíos do destino cara a uns finais na súa maioría tristes, pois vese claramente que a maioría poderían ser ben distintos se os seus protagonistas non tomaran determinadas decisións. Tamén hai finais incertos que teñen unha raiola de esperanza de rematar felizmente.

Gustoume moito e pareceume un libro que che fai reflexionar sobre determinadas decisións e circunstancias, que se toman e aparecen sen que un se decate, pero que poden cambiar o rumbo da túa vida. Faiche reflexionar sobre o amor, e as diferentes formas de velo e de sentilo.

LAURA CORTÓN COBAS

Herba moura

Teresa Moure

Xerais (Premio Xerais de novela 2005)

Esta novela acolle xa dende a portada a metáfora do *patchwork*, técnica de costura que consiste en unir pequenos trozos de tela formando un deseño concreto, que representa, tanto as voltas e os camiños que hai na

vida, como a forma de entendela unha suma de retallos de imaxes, de lembranzas, de saberes, de ideas, de opinións..., onde cada retallo de vida é imprescindible.

En *Herba moura* crúzanse as historias de tres mulleres de distinta idade e condición social que se negaron a discorrer polos camiños que tiñan marcados: a raíña Christina de Suecia, Hélène Jans, curandeira e parteira, e Einés Andrade, licenciada en filosofía e herborista. As tres teñen moitas cousas en común, destacan no seu afán por saber e nas grandes renuncias que tiveron que facer na vida.

A novela está fiada en principio por unha voz anónima, que resulta ser de Einés Andrade, que narra, grazas a súa tese doutoral, a vida de dúas mulleres do século XVII: unha raíña e unha curandeira, unidas polo filósofo Descartes, quen, anos despois de ter unha filla con Hélène Jans, é invitado como asesor filosófico á corte de Christina de Suecia, onde morre.

Entre a narración da biografía vanse introducindo fragmentos do *Libro de mulleres*, de Hélène Jans, un tratado de botánica que mostra diversos remedios e menciñas para as doenças das mulleres. Tamén se introducen, a causa dos baleiros que existen na biografía, algunas cartas, poemas e pensamentos, que cando non continúan a biografía, deixan entrever a vida de Einés Andrade. Esta axúdase do contido dun vello arcón que garda a memoria de varias xeracións de mulleres pertencentes á

familia e que atopa por casualidade no faiado.

Son tres mulleres con personalidade, amantes do coñecemento e defensoras dos dereitos da muller. A través de Hélène Jans podemos albiscar a baixa sociedade do século XVII (con moita miseria e mortalidá infantil) e como eran consideradas as mulleres, que tiñan que dedicarse á atención do fogar e dos fillos; aínda que, doutra banda empezaba a haber aires de cambios. Hélène renunciou á fama e ó recoñecemento que lle ofrecía Christina como creadora dunha lingua artificial.

A raíña Christina de Suecia era unha persoa praticamente orfa, atada polo peso da coroa, das faladorías e polo establecido moralmente aceptable para unha raíña. A través dela, vemos a alta sociedade do século XVII, aínda que ela rompía cos canons ó ser unha intelectual que se rodeaba de sabios na súa corte e que pasaba o día escribindo. Christina racha coa vida de raíña logo da morte de Descartes, cando a obrigan a casar e ter fillos que perpetúen a coroa.

Einés Andrade é unha estudiante facendo a tese doutoral que renuncia a seguir estudando para abrir unha herboristería e continuar coa tradición familiar.

Eu penso que nesta novela hai unha reivindicación da igualdade e dos dereitos da muller, así como unha pequena crítica, subliñando a pouca liberdade que deixan nas realizacións das teses. Tamén se nota a censura cara ás obligacións que ten unha raíña por ser muller (casar, ter fillos...). Por outra banda, tamén fala da homoxeneización cultural, que pretenden conseguir algúns filósofos do século XVII, mediante a creación dunha lingua universal.

Gustoume a novela, especialmente a narración da biografía de Descartes, así como a vida e a personalidade de Christina e de Hélène.

LAURA CORTÓN COBAS

Merlín e familia
Álvaro Cunqueiro
Galaxia, 1ª edición, 1955.

Merlín e familia quizais sexa o cume da literatura fantástica galega e constitúe unha das pezas fundamentais da novela europea do século XX. Para crear estas historias más que sorprendentes, don Álvaro Cunqueiro soamente precisa unha innata imaxinación e o seu cuidado estilo persoal, salpicado por continuas "intrusións" desa lingua viva entre as xentes, sen que decaia a calidade narrativa.

Non é necesario fuxir máis alá da selva de Esmelle en Lugo e do pazo do mago Merlín en Miranda para realizar unha desas viaxes únicas que só ofrecen os libros.

Cando un comeza a lectura, axiña sente que a súa infancia regresa por uns intres co testemuño do vello Filipe rememorando tempos da mocidade. "¡Memorias, memorias, memorias...!"

As liñas desta obra son raiolas polas que flúe o maxín, a tenrura, o espírito namoradizo e a inocencia, e malia iso, posúe

un fondo de ironía e certos puntos de vista só comprensibles se temos escoitado a voz da experiencia.

Cunqueiro esperta o insomnio da imaxinación cos más dispares personaxes, cuxo único punto común é o impacto no cativo Filipe, que ve pasar polos seus ollos de neno unha princesa convertida nun veado, ananos que fan tremer o mundo ou unha serea grega de loito.

Na miña opinión, son inesquecibles o segundo e o terceiro capítulos. Anticipan unha novela máxica, que só se pode asimilar se esquecemos todo o establecido e camiñamos da man do absurdo. Isto é así se consideramos absurdo todo aquilo sen base lóxica ou racional, e que a través das palabras inventa mundos paralelos para todos os que están cansos de estrañas rutinas. Eu estou subscrito ao absurdo.

Na segunda parte da obra, o protagonista xa non serve ao mago, senón que traballa nunha fonda do Camiño de Santiago. Cada persoa é unha historia, e todas elas deixan nun Filipe xa maduro unha impresión e as súas inverosímiles vivencias, as cales o lector recibe como se fosse o mozo dos primeiros episodios. Gustoume especialmente "O galo de Portugal".

Merlín e familia é un camiño de quita e pon que endexamais desaparece. Un clásico por méritos propios que leva o noso espírito cara ó coñecemento de nós mesmos reparando nos demais. De novo, a literatura é coma unha antuca feita de todos os idiomas, como o paraugas "Mirabilia": un quitasol contra os medos que calquera pode empregar para crear todo ese mundo que xa está descuberto.

ALEJANDRO ROURA BLANCO

Made in Galiza

Séchu Sende
Ed. Galaxia

As historias deste libro pareceronme sínxelas e doadas de entender, pero o que me gustou del non foi a maneira de escribir do

autor, nin os relatos que contiña, senón o seu espírito reivindicativo, que fai reflexionar acerca do panorama lingüístico actual de Galiza. Cómpre que non esquezamos o noso pasado e que lembremos de cando en vez o que tivo que sufrir a nosa lingua para chegar ata aquí.

Gustoume tamén que o autor fose tan novo, xa que hai poucos escritores destas idades que se dediquen a escribir libros que non falen de temas comerciais, que se preocupen pola situación social e política.

Do libro cumpriría salientar os diferentes enfoques que lle dá o autor a unha mesma cousa; así, por exemplo, os nenos, cos seus ollos limpos e inocentes, ven normal aprender unha lingua, mentres os adultos, moitos deles xa corrompidos polos prexúzos, non son quen de entender a situación.

HELENA PÉREZ TATO

Reencuentro

Fred Uhlman
Ed. Tusquets

Novela breve, en parte autobiográfica, centrada en la amistad de dos muchachos, Hans y Konradin, en la Alemania de los años 30, con el naziismo extendiéndose por el país.

Hans Schwarz, un muchacho judío de 16 años que vive en la ciudad de Stuttgart, no tiene amigos, hasta la llegada de Konradine von Hohenfels, perteneciente a una de las familias más prestigiosas de Alemania.

Comparten gustos y aficiones (la pesca, la lectura, ambos coleccionan monedas...). Un día Hans va al teatro, se encuentra con Konradin y sus padres y no le saludan. Cuando habla con él, éste le dice que sus padres son nazis y desprecian a los judíos,

Al poco tiempo estalla la 2ª Guerra Mundial y Hans, siguiendo el consejo de sus padres, se marcha a EE.UU. para escapar de la persecución nazi. Sus padres quedarán en Alemania y optan por suicidarse antes de pasar por las vejaciones que les esperan con Hitler.

En América, Hans se reencuentra con Konradin al recibir una carta de su antiguo instituto. En ella se le informaba de la muerte de algunos de sus antiguos compañeros. En aquella lista de compañeros desaparecidos aparecía el nombre de Konradin, que, para su sorpresa y la del lector, murió ejecutado por haber intentado matar a Hitler.

Esta pequeña novela me ha gustado más de lo que en un principio imaginé, por distintas razones: se trata de un libro ameno y de fácil lectura. Además, el tema del nazismo me resulta interesante y aquí se refleja muy bien el ambiente de la Alemania de antes de la guerra y la persecución que sufrieron los judíos. Por otra parte, por el tratamiento del tema de la amistad de los

muchachos, que tienen que superar las trabas de un adverso contexto socio-político y familiar. Y, por último, su final inesperado. Pensaba que Konradin se convertiría en un seguidor más de Hitler y, para mi sorpresa, en la última línea del libro nos enteramos de que él también plantó cara al nazismo.

MARINA AGUILERA MARTÍNEZ

Reencuentro fue escrito en 1960 por Fred Uhlman. El autor nació en Stuttgart (Alemania) en 1901, estudió Derecho y ejerció como abogado; en 1933 se vio obligado a exiliarse en Francia, donde comenzó a pintar. Se casó con una inglesa a la que conoció en 1936 en España y con quien se fue a vivir a Inglaterra. Allí siguió dedicándose a la pintura y participó activamente en la "Liga libre para la cultura" para ayudar a otros exiliados. Debido a su origen alemán fue detenido y llevado a un campo de prisioneros acusado de espía. Murió en Londres en 1985.

El protagonista, Hans, un chico judío de 16 años, de familia humilde, conoce a Konradin, un nuevo alumno del instituto Karl Alexander Gymnasium, de elegante porte y perteneciente a una rica familia. Todos los chicos de la clase intentan ser sus amigos, pero sólo Hans lo consigue; cumple así sus anhelos de una amistad idílica, por la cual daría la vida.

Todo se ve truncado por los acontecimientos de la época. Hans comienza a detectar comportamientos un tanto extraños en su amigo como que no le dejó conocer a sus padres y descubre que la madre de Konradin detesta a los judíos y está a favor del movimiento de Hitler. Konradin no comparte la opinión de su madre, pero la respeta. Con el avance del nazismo Hans ve que ya no es tratado igual por el simple hecho de ser judío; sus compañeros,

e incluso sus profesores, le rechazan como un apestado. Konradin se mantiene al margen y no defiende ni consuela al amigo. Durante algún tiempo Hans se encuentra solo, ahogado en un pozo de desesperación, hasta que un día su padre decide tener una conversación con él. Le anuncia que le enviarán a América, donde podrá llevar una mejor vida, aunque alejado de sus padres. Hans se marcha con una carta de despedida de Konradin en la cual el muchacho le asegura que todo podrá volver a ser como antes, que esto es lo mejor para todos y que cuando el Führer construya una "nueva Alemania" el país será mucho más feliz para todos. Konradin ya había sucumbido totalmente a las ideas de sus padres y de la mayoría de los alemanes en esa época.

Después de treinta años Hans vive en Boston. Ha formado una familia y trabaja como abogado (pese a que él siempre deseó ser poeta). Ahora tiene una nueva vida y prefiere no tener noticias de Alemania (especialmente desde el suicidio de sus padres debido a la opresión de los nazis), pero a veces le era inevitable enterarse de algunas noticias como la destrucción de tres cuartas partes de su ciudad natal. Un día recibe una carta desde Alemania: es una petición de su antigua escuela para donar dinero para la construcción de un monumento a los caídos de la guerra. Hans lee con cuidado la lista de nombres de los muertos, reconoce y recuerda a algunos de ellos: por algunos

siente lástima, por otros odio. No se atreve a buscar a su amigo entre el listado, pero al final lo ve: Konradin von Hohenfels, implicado en la conspiración para matar a Hitler, ejecutado. Al final, Konradin comprendió que su decisión no había sido la adecuada.

Es un libro fantástico. Me parece muy apropiado que se recomiende su lectura a los jóvenes ya que es un libro sencillo, pero a la vez te hace reflexionar sobre miles de cosas. Es increíble la manera en que mezcla algo tan cotidiano y conocido por todos,

como es la amistad, con un hecho como el nazismo, del que todos los jóvenes hemos oído muchas historias pero que realmente conocemos muy poco. Creo que es importante que este tipo de cosas no se olviden, especialmente para no sufrir de nuevo los mismos errores.

Como curiosidad, me sorprendió que el autor fuera un pintor, ya que está muy bien escrito y es capaz de transmitir muy bien las emociones.

HELENA PÉREZ TATO

Borges, el próximo premio Nóbel

Jorge Luis Borges (1899-1986) ha pasado a la historia de la literatura por sus aportaciones en prosa y en verso. Aunque esté reconocido como un gran poeta, su relevancia se debe a los cuentos, recogidos en libros como *Historia universal de la infamia* (1935), *Ficciones* (1944), *El Aleph* (1949), considerado por muchos como su mejor libro, y *El libro de arena* (1975).

Sus obras, más que contarnos una historia, nos trasladan a un mundo paralelo para analizar la relatividad del tiempo o el sentido de la existencia. En ese mundo, situado entre la realidad y la ficción, se introduce el lector a través de símbolos como los espejos, los senderos que se bifurcan, el laberinto (físico y mental) y la biblioteca.

Cada libro de cuentos se centra en un tema. Así, *Historia universal de la infamia* recoge biografías ficticias de personajes legendarios; *Ficciones*, que reúne dos libros (*El jardín de los senderos que se bifurcan* y *Artificios*), trata de la escritura, el orden, el caos y el infinito; *El Aleph* es una mezcla de relatos fantásticos y realistas que explora el sentido de la vida, y *El libro de arena*, la

identidad, la realidad y la memoria.

Uno de los cuentos más famosos, no por su calidad literaria sino por la conmoción que produjo, es "Deutsches requiem" (recogido en *El Aleph*), un relato del holocausto desde el punto de vista del subdirector de un campo de concentración. Por no hacer una crítica expresa de aquellos crímenes, a partir de este momento Borges tuvo dificultades; es más, después de este conflicto vinieron otros, como sus opiniones sobre la democracia, que le acabaron por cerrar las puertas del Nóbel, premio para el que siempre fue el candidato más claro. Cuando un periodista le preguntaba sobre este tema, él solía responder: "Yo siempre seré el próximo premio Nóbel, debe de ser una tradición escandinava".

En poesía destaca *Fervor de Buenos Aires* (1923) y en ensayo, *Otras inquisiciones* (1952). Para muchos críticos literarios, figura entre los cinco principales escritores del siglo XX y como el principal en lengua española junto con Cervantes

ALEJANDRO ARBAÍZAR MAZÁS

5. Crítica de cine

A colleita de cine desta tempada, dende os meses de marzo e abril ata agora, vaise pechar con moitos momentos brillantes, películas que pasarán á historia, dunha forma ou doutra, mais en definitiva un ano cheo de cine.

Se neste ano unha película triunfou nos premios foi a exótica *Slumdog Millionaire*. Dirixida polo británico Danny Boyle, é unha mestura de drama social sobre as penurias que azoutan á India, onde sobrevivir decentemente é unha heroicidade, e de película de superación persoal "made in Hollywood". É nese aspecto onde a película semella unha de tantas, non a fai superior ó resto de películas deste ano (como ocorreu nos Oscar obtendo oito), mais o seu retrato da India e o seu estilo case televisivo faina fácil e entretida para tódolos públicos, e de aí o seu éxito hoxe. Mais non creo que *Slumdog Millionaire* resista este abrumador éxito co paso do tempo. En cambio, *O curioso caso de Benjamin Button* seguramente gañará co paso do mesmo. O gran director David Fincher conseguiu crear unha obra mestra, apoiada na forza da súa historia (un home que nace vello e co paso do tempo rexuvenece) e en Brad Pitt, que se reivindica como aqueles actores do Hollywood clásico, triunfadores tanto dentro como fóra da pantalla, ao xeito de Clark Gable, Cary Grant ou Gary Cooper. Os seus grandes efectos especiais, que embelecen a Brad Pitt e a Cate Blanchett de xeito maxistral, xunto coa coidada dirección artística e fotografía, fan desta reflexiva película a obra do ano.

Para os españois, se o ano anterior foi o de Javier Bardem, este foi o de Penélope Cruz, a primeira actriz española gañadora dun Oscar, se ben coa peor película de Woody Allen, *Vicky Cristina Barcelona*. Mais o seu papel de latina temperamental parece que conquistou América e medio mundo.

Sen ser un dos seus mellores papeis, este premio reivindicará a súa figura na cinematografía actual. Xa neste vindeiro ano estreará unha nova colaboración con Almodóvar e mais o musical *Nine*, adaptación da obra mestra de Fellini *Oito e medio*, xunto con Daniel Day-Lewis, Sophia Loren e Nicole Kidman.

Este foi o ano da volta dos *westerns*, co filme de Ed Harris *Appaloosa* e o gran remake dunha obra protagonizada por Glenn Ford, *O tren das 3:10*, co sempre magnífico Russell Crowe. *Batman, o cabaleiro escuro* revolucionou o xénero dos cómics; unha película distinta, reflexiva e valente, cunha interpretación memorable como vilán do filme feita polo falecido Heath Ledger.

Das moitas películas estreadas este ano destacan o diptico de Steven Sodebergh sobre o Che Guevara —encarnado con moita veracidade e magnetismo por Benicio del Toro—, a sinxela comedia do galán hollywoodense George Clooney *Ela é o partido*, a gran comedia dos irmáns Coen *Quemar despois de ler*, e o filme protagonizado por Mickey Rourke *O loitador*, retrato moralista baseado na sinxeleza da dirección e a veracidade que desprende Rourke. Unha pequena xoia.

En canto ás películas españolas, este ano foi pouco destacable. Os filmes más aclamados, *Camiño* e *Os xirasoles cegos*, semellaban tratar temas recorrentes e, sinceramente, non me chamaron para ilos ver. Pola contra, *Os cronicrimes*, unha fantástica película de ciencia ficción que sorprende e desconcerta a cada instante, non tivo o éxito de público que merecía nin a repercusión que lles sobrou a outros. Ese é o problema do cine español.

DANIEL MOSQUERA MARTÍNEZ

6. Etnografía e folclore

A variña de condón

Nós non coñeciamos esta expresión, ata que nunhas xornadas de outono na Real Academia Galega lla escoitamos a Xosé Luís Méndez Ferrín. O ilustre escritor reelaborara literariamente a versión, que escoitara hai tempo a unha tía ou curmá arredada por parte de pai, dun conto popular moi estendido polo planeta e con múltiples variantes na península, o de Brancaflor, a filla do demo na maioría das versións, aínda que tamén aparece documentada como a filla do sol (*Marisol*, recollida por Espinosa por terras andaluzas).

Bancaflor, cando escapa co seu esposo da casa paterna porque ambos corren perigo de morte, no cabalo do vento (o esposo desobedeceraa desbotando o do pensamento porque lle parece menos bonito), ao ver que o pai os vai pillar, lanza obxectos máxicos, como por exemplo un peite ou cousas así, que se van transformando en fragas, montañas ou lagos que serven de atrancos para os perseguidores. Porén, na versión da familia do pai do noso escritor (cuxa orixe está en Vilanova dos Infantes, Ourense), Brancaflor posúe unha variña de condón.

A tal vara é sen dúbida unha vara máxica. No galego actual é unha rareza estupenda. Está viva, non obstante, en portugués. Por exemplo, documentamos a expresión en poesía, en Miguel Torga (*Todo de carne e osso, / Como posso / Transfigurar-me? / A vara de condão que me levanta / Ergue o peso dum homem...*, "Drama", en *Penas do*

Purgatório). E tamén tivemos a sorte de atopar un artigo filolóxico onde se relaciona esta vara de condón con outras varas semellantes do folclore ou da mitoloxía universal. Trátase dun artigo publicado na *Revista Lusitana*, a famosa revista de filoloxía que dirixira magistralmente Leite de Vasconcellos. Está no volume XXVII, de 1929, e titúlase "Retalhos de um adagiário" (pp.198-242) da autoría de José María Adrião. Aí estuda varias frases e refráns. O que nos interesa a nós leva o número CXXII e subtitúlase *Ter varinha de condão*. É un traballíño moi erudito, onde relembría a Moisés e ao irmán Aarón que tiñan a virtude de adiviñar pola vara e obraban prodixios con ela. Cítase tamén a Estrabón, quen nos di que os bramáns de Persia adiviñaban tendo na man pequenos ramos de árbores; engade que por Herodoto coñecemos que moitos adiviños escitas aprenderan esa arte con varas de salgueiro. Incluso trae á palestra unhas palabras de Cicerón: "Se algunha vara, divina, segundo o proverbio común, nos fornecese o que nos é necesario".

Era costume popular nestas terras do occidente hispano pretender descubrir nacentes de auga e tesouros coa vara de abeleira. De feito, por antonomasia, a vara de condón é a vara de abeleira (a *avelaneira* florida da vella poesía do XIII).

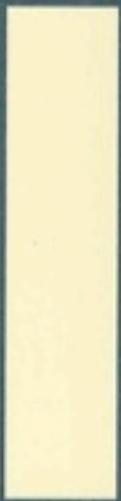
Rematemos esta nota relembrando que nalgún conto tradicional galego o ancián (meigo ou druída) usa desa variña, a da árbore das abelás; na fraseoloxía popular, ter vara alta é ter poder.

Sobre a etimoloxía da voz *condón*, supoñemos que hai que ir ao latín *condonare*, un derivado de *donare* 'doar, dar con xenerosidade, fornecer o que nos é necesario con palabras do clásico latino.

MARÍA ROSARIO SOTO ARIAS

alén da chuvia

Alejandro Roura Blanco ■ Miguel Carballo Noya ■ Tania Pensado ■ Mar Alejandro Ferreiro ■ Clara Gómez Fernández ■ Eva Arotxena García ■ Alberto Lisnier Hércules ■ Miriam Castro Mariñas ■ Xosé Pérez Mondelo ■ Cristina Incio del Río ■ Juan Dias García ■ Claudia González Caparrós ■ Miguel Ángel Alonso ■ Carlota López Domínguez ■ Laura Cortón Cobas ■ Sandra Dorado Gómez ■ Miguel García Valdeón ■ Laura Cortón Cobas ■ Helena Pérez Tato ■ Marina Aguilera Martínez ■ Alejandro Arbaízar Mazás ■ Daniel Mosquera Martínez ■ María Rosario Soto Arias